

VOLTAIRE

Ο ΑΓΑΘΟΥΛΗΣ

Вольтер
Ο Αγαθούλης

«Public Domain»

Вольтер

Ο Αγαθούλης / Вольтер — «Public Domain»,

Содержание

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IX	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ X	22
Κонец ознакомительного фрагмента.	23

Voltaire

Ο Αγαθούλης

Το διήγημα αυτό του Βολταίρου είναι μια σάτυρα ενάντια στο φιλοσοφικό δόγμα της αισιοδοξίας του Λάιμπνιτς, ότι ο κόσμος μας είναι ο καλύτερος από όσους ημπορούσαν να γίνουν. Σ' εποχή που ρήμαζαν και ματοκυλούσαν την Ευρώπη οι θρησκευτικοί πόλεμοι, ή οι ληστρικοί των διαφόρων ηγεμόνων, που η Ιερά Εξέταση έψηνε τους ανθρώπους σαν αρνιά, που οι αγριότητες των Ευρωπαίων εμπόρων στην Αμερική είχαν ξεπατώσει τους ιθαγενείς, που η Μεσόγειος θάλασσα ήταν γεμάτη Μπαρμπερίνους πειρατές, ώστε καμιά ασφάλεια δεν υπήρχε για τους ταξιδιώτες, ένα τέτοιο δόγμα ήτανε πολύ προκλητικό και δε μπορούσε να μη κινήσει τη σατυρική βέρβα του Βολταίρου, που η μεγαλοφυΐα του τούτο είχε το χαρακτηριστικό: να βλέπει με ασύγκριτη διαύγεια τη γελοία όψη των ανθρωπίνων σκέψεων και πράξεων.

Σε κανένα του άλλο έργο δεν εξεδήλωσε τόσο άφθονη, τόσο πηγαία, τόσο σπαρταριστή αυτή του τη βέρβα. Μας παρουσιάζει μ' ένα ύφος γρήγορο και άνετο την αλλόκοτη και αξιολόγητη μαζί Οδύσσεια του Αγαθούλη, αυτού τον δυστυχισμένου μεταφυσικού, που μπροστά στις τραγικότερες περιπέτειες μπορεί να συλλογίζεται περί αιτίας και αποτελέσματος. Μας περιφέρει μαζί του στη Γερμανία, Πορτογαλία, Ισπανία, Αφρική, Αμερική, Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία, Τουρκία, όπου με σειρές από ξεκαρδιστικά επεισόδια μας δείχνει την ηθική αποσύνθεσι κάθε τόπου, τη δυστυχία και την άγνοια που δέρνει τα λαϊκά στρώματα, την ασυνειδησία και την σκληρότητα και τη ματαιότητα των ανωτέρων στρωμάτων. Και καταλήγει, πως ο καλύτερος τρόπος ν' αποφεύγει κανείς τον πόνο είναι η εργασία, που ηθικοποιεί, καθώς και το να μην ανακατεύεται στα δημόσια πράγματα.

Βέβαια η λύσις, που δίνει ο Βολταίρος είναι λιγάκι τολστοϊκή: άρνηση, αντίσταση κατά του κακού. Όταν όμως βρίσκει, πως στο Ελδοράδο αναγκαστικά οι άνθρωποι είναι αγαθοί κ' ευτυχισμένοι, γιατί δεν υπάρχει ζήτημα αυτοσυντηρησίας, πλησιάζει την κοινωνιολογική λύση του προβλήματος, αλλά δεν τη θεωρεί, φαίνεται, ανθρώπινα δυνατή, γιατί το Ελδοράδο είναι μια φανταστική Ουτοπία.

Ωστόσο η μορφωτική αξία του βιβλίου είναι αναμφισβήτητη: μας μαθαίνει πως τα πράγματα δεν είναι καθόλου άριστα (από τότε έως τώρα είναι τα ίδια!), σαλεύει μέσα μας το κύρος μερικών πραγμάτων, που τα θεωρούμε από παράδοση ιερά και γεννά στην ψυχή μας την επιθυμία της αλλαγής. Μόνο αυτή η επιθυμία είναι η μάννα της προόδου· αυτή μπορεί να μας οδηγήσει στη ζήτηση και στην εύρεση μιας λύσης, την οποία δεν δίνει ούτε μπορούσε να δώσει τότες ο Βολταίρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Πώς ο Αγαθούλης ανατράφηκε σ' έναν ωραίο πύργο και πώς διώχτηκε απ' εκεί

Ζούσε στη Βεσφαλία, στον πύργο του κυρίου βαρώνου Τούντερ-τεν-τρονκ, ένας νέος, που η φύση τούχε δώσει το μαλακώτερο χαρακτήρα. Η φυσιογνωμία του φανέρωνε την ψυχή του. Η κρίσις του ήταν πολύ σωστή και το πνεύμα του πολύ απλό: γι' αυτόν το λόγο, νομίζω, τον ωνόμασαν Αγαθούλη. Οι παλιοί υπηρέτες του σπιτιού είχαν την υποψία, πως ήτανε γυιός της αδελφής του κυρίου βαρώνου κ' ενός τιμίου ευπατρίδη από τα περίχωρα, που η δεσποινίς αυτή δε δέχτηκε ποτέ να τον παντρευτή, γιατί, δε μπορούσε να δείξει περισσότερες από εβδομήντα μια γεννιές, ενώ το υπόλοιπο του γεννεαλογικού του δένδρου χανότανε μέσα στο αίσχος του χρόνου.

Ο κύριος βαρώνος ήταν ένας από τους δυνατώτερους άρχοντες της Βεσφαλίας, γιατί ο πύργος του είχε πόρτα και παράθυρα. Μάλιστα η μεγάλη του σάλα ήταν στολισμένη με χαλιά. Όλα τα φυλακόσκυλλά τους τα μεταχειριζότανε σε ώρα ανάγκης, για κυνήγι. Οι σταυλίτες του ήταν και κυνηγοί του. Ο εφημέριος του χωριού ήταν ο ιδιαίτερος του παππάς. Τον ωνόμαζαν όλοι Αφέντη και γελούσαν, όταν διηγότανε καμιά ιστορία!

Η κυρία βαρωνέσσα, που ζύγιαζε πάνω-κάτω τριακόσιες πενήντα λίτρες, είχε γι' αυτό τη γενικήν εκτίμηση και δεχότανε τον κόσμο με αξιοπρέπεια, που την έκαμνε ακόμα πιο επιβλητική. Η κόρη της η Κυνεγόνδη, ηλικίας δεκαεπτά χρονών, ήτανε ροδοκόκκινη, δροσάτη, παχουλή, ορεχτική. Ο γυιός του βαρώνου φαινότανε σε όλα άξιος του πατέρα του. Ο καθηγητής Παγγλώσσης ήτανε το μαντείο του σπιτιού κι' ο μικρός Αγαθούλης άκουε τη διδασκαλία του μ' όλη την καλή πίστη της ηλικίας του και του χαρακτήρα του.

Ο Παγγλώσσης δίδασκε τη μεταφυσικό-θεολογο-κοσμολογο-μηδαμινολογία. Απόδειχνε θαυμάσια, πως δεν υπάρχει αποτέλεσμα χωρίς αιτία και πως σ' αυτόν τον κόσμο, τον καλύτερον απ' όλους, ο πύργος του Άρχοντα βαρώνου ήταν ο ωραιότερος απ' όλους τους πύργους κ' η κυρία η καλύτερη απ' όλες τις βαρωνέσσες.

– Είναι αποδειγμένο, έλεγε, πως τα πράγματα δε μπορούν νάναί αλλιώς, διότι, αφού όλα έγιναν για κάπιο σκοπό, όλα αναγκαστικά έγιναν για τον καλύτερο σκοπό. Παρατηρήστε καλά, πως οι μύτες έγιναν για να φορούν γυαλιά· κ' έτσι έχομε γυαλιά. Τα πόδια είναι ολοφάνερα, κανωμένα για να φορούν παπούτσα, κ' έτσι έχομε παπούτσα. Οι πέτρες επλάσθησαν για να πελεκιούνται και για να κάμνομε πύργους· έτσι ο Αφέντης έχει ένα υπερβολικά ωραίο πύργο: ο μεγαλύτερος βαρώνος της επαρχίας οφείλει νάχει την καλύτερη κατσίκα· και επειδή τα γουρούνια έγιναν για να τρώγονται, τρώμε χοιρινό κρέας όλον το χρόνο. Συνεπώς, εκείνοι, που παραδέχονται, πως όλα είναι καλά, είπαν μια ανοησία· έπρεπε να πουν, πως όλα είναι καλύτερα!

Ο Αγαθούλης άκουε προσεχτικά και πίστευε αθωότατα. Γιατί έβρισκε τη δεσποινίδα Κυνεγόνδη εξαιρετικά όμορφη, αν και δεν έλαβε ποτέ το θάρρος να της το πη. Έφτανε στο συμπέρασμα, πως μετά την ευτυχία νάχει κανείς γεννηθή βαρώνος του Τούντερ-τεν-τρονκ, ο δεύτερος βαθμός της ευτυχίας ήτανε να υπάρχει η δεσποινίς Κυνεγόνδη· ο τρίτος να τη βλέπει καθημερινά· και ο τέταρτος ν' ακούει τον Διδάσκαλο Παγγλώσση, τον μεγαλύτερο φιλόσοφο της επαρχίας και συνεπώς όλης της Γης!

Μια μέρα, η δεσποινίς Κυνεγόνδη, περιδιαβάζοντας κοντά στο παλάτι, μέσα στο μικρό δάσος που τ' ωνομάζανε πάρκο, είδε μέσα σε κάτι χαμόκλαδα τον δόχτορα Παγγλώσση, που έδινε ένα μάθημα φυσικής πειραματικής στην καμαριέρα της μητέρας της, μια μικρούλα μελαχροινή και πολύ καλόβολη. Και καθώς η δεσποινίς Κυνεγόνδη είχε μεγάλη κλίση για τις επιστήμες, παρατηρούσε χωρίς ν' ανασαίνει τα δευτερωμένα πειράματα, στα οποία βρέθηκε

θεατής. Είδε καθαρά τον αποχρώντα λόγο του δόχτορα, τις αιτίες και τ' αποτελέσματα, κ' επέστρεψε όλη παραγμένη, όλη σκεφτική, όλη γεμάτη από την επιθυμία να γίνει σοφή, συλλογιζόμενη πως μπορούσε πολύ καλά να γίνει κι' αυτή ο αποχρών λόγος του νεαρού Αγαθούλη, όπως κι' αυτός δικός της.

Γυρίζοντας στο παλάτι συνάντησε τον Αγαθούλη και κοκκίνισε. Ο Αγαθούλης κοκκίνισε κι' αυτός. Τον καλημέρισε με μια φωνή κομμένη. Ο Αγαθούλης της μίλησε χωρίς να ξέρει τι έλεγε. Την άλλη μέρα, μετά το δείπνο, καθώς βγαίνανε από την τραπεζαρία, η Κυνεγόνδη και ο Αγαθούλης βρεθήκανε πίσω από ένα παραβάν η Κυνεγόνδη άφησε να της πέσει το μαντήλι, ο Αγαθούλης το σήκωσε· εκείνη τούπιασε το χέρι αθώα, ο νέος φίλησε αθώα το χέρι της νεαρής δεσποινίδος με μια ζωηρότητα, ένα αίσθημα, μια χάρη ολότελα ξεχωριστή· τα στόματά τους συναντήθηκαν, τα μάτια τους εφλογίστηκαν, τα πόδια τους τρεμουλιάσανε, τα χέρια τους παραστράτησαν. Ο Κύριος βαρώνος του Τούνκρ-τεν-τρονκ πέρασε πλάι από το παραβάν, και βλέποντας αυτήν την αιτία κι' αυτό το αποτέλεσμα, έδιωξε τον Αγαθούλη από τον πύργο με δυνατές κλωτσιές στον πεισιμό· η Κυνεγόνδη λιποθύμησε· μόλις συνήλθε μπατίστηκε από την κυρία βαρωνέσσα: και όλα έγιναν θλιβερά μέσα στο ωραιότερο και ευχαριστότερο παλάτι, που ήταν δυνατό να υπάρξει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Τι έπαθε ο Αγαθούλης με τους Βουλγάρους

Ο Αγαθούλης, διωγμένος από τον επίγειο παράδεισο, περπάτησε πολύν καιρό χωρίς να ξέρει για πού, κλαίοντας, σηκώνοντας τα μάτια του στον ουρανό, στρέφοντας τα συχνά προς τ' ωραιότερο των παλατιών, που είχε μέσα του την ωραιότερη από τις βαρωνέσσες. Κοιμήθηκε νηστικός μέσα στους αγρούς ανάμεσα σε δυο αυλάκια· το χιόνι έπεφτε σε μεγάλες τουλούπες. Ο Αγαθούλης καταμουσκεμένος, εσύρθηκε την άλλη μέρα προς την γειτονική πόλη Βαλντιμπεργ-κοφφ-τραρμπει-ντικντόρφφ, απένταρος, πεθαμένος από πείνα και κούραση. Σταμάτησε θλιβερά στην πόρτα μιας ταβέρνας. Δυο άνθρωποι, ντυμένοι γαλάζια, τον παρατήρησαν:

– Σύντροφε, λέγει ο ένας, να ένας νέος πολύ καλοφκιασμένος και που έχει το απαιτούμενο ανάστημα.

Προχώρησαν προς τον Αγαθούλη και τον πήραν να δειπνήση με πολλήν ευγένεια.

– Κύριοι, τους είπε ο Αγαθούλης με γοητευτική μετριοφροσύνη, μου κάμνετε πολλή τιμή, μα δεν έχω να πληρώσω το ρεφενέ μου.

– Α! κύριε, του είπε ο ένας από τους γαλάζιους, οι άνθρωποι του δικού σου αναστήματος και της δικιάς σου αξίας δεν πληρώνουν ποτέ τίποτε. Δεν είσασθε ψηλός πέντε πόδια και πέντε δάχτυλα;

– Μάλιστα, κύριοι, αυτό είναι το ανάστημά μου, είπε κάμνοντας μίαν υπόκλιση.

– Α! Κύριε, καθήστε στο τραπέζι· όχι μονάχα θα πληρώσουμε για σας, μα δε θα δεχτούμε ποτέ ένας άνθρωπος σαν και σας να μην έχει χρήματα. Οι άνθρωποι είναι κανωμένοι ν' αλληλοβοηθούνται.

– Έχετε δίκαιο, είπεν ο Αγαθούλης· αυτό μούλεγε πάντα ο κύριος Παγγλώσσης και παρατηρώ καλά, πως όλα είναι άριστα.

Τον παρακάλεσαν να δεχτή λίγα σκούδα. Τα παίρνει και κάνει να δώσει απόδειξη, αλλά κείνοι δεν το επιτρέπουν και κάθονται στο τραπέζι.

– Δεν αγαπάτε τρυφερά...;

– Ω! ναι, απάντησε, αγαπώ τρυφερά τη δεσποινίδα Κυνεγόνδη.

– Όχι, είπε ο ένας από τους κυρίους, σας ρωτούμε, αν αγαπάτε τρυφερά τον βασιλέα των Βουλγάρων.

– Καθόλου, απάντησε κείνος, γιατί δεν τον είδα ποτέ!

– Πώς! είναι ο πιο χαριτωμένος από τους βασιλιάδες και πρέπει να πιούμε στην υγεία του.

– Ω! με πολλήν ευχαρίστησι, κύριοι.

Και ήπιε.

– Αυτό φτάνει, του είπαν, ιδού εσείς στήριγμα, υπερασπιστής, ήρωσ των βουλγάρων! Εκάματε την τύχη σας και εξασφαλίσατε τη δόξα σας.

Του βάζουν αμέσως τα σίδερα στα πόδια και τον πάνε στο σύνταγμα. Τον βάζουν να κλίνη δεξιά, αριστερά, να βγάξη την τουφεκόβεργα, να ξαναβάξη την τουφεκόβεργα, να πέφτη πρηνηδόν, να πυροβολή, να περπατή γρήγορα και του δίνουν τριάντα ξυλιές· την επομένη κάμνει την άσκηση του κάπως λιγώτερο άσκημα και τρώει μόνο είκοσι ξυλιές· τη μεθεπομένη του δίνουν μόνο δέκα και θεωρείται από τους συντρόφους του ως θάύμα.

Ο Αγαθούλης τάχε χάσει και δεν καταλάβαινε καθόλου πως ήτανε ήρωας. Ένα ωραίο ανοιξιάτικο πρωί αποφάσισε να πάει να περπατήση, βαδίζοντας ολόισα μπροστά του, και πιστεύοντας πως ήτανε προνόμιο του ανθρωπίνου γένους, καθώς και του ζωικού, να μεταχειρίζονται τα πόδια τους, όπως τους αρέσει. Δεν είχε κάμει δυο λεύγες και να τέσσερις

άλλοι ήρωες έξι ποδιών ύψους τον πλησιάζουν, τον δένουν και τον πάνε σε μια φυλακή. Τον ρωτήσανε δικαστικά τι προτιμούσε καλύτερα: να ραβδισθή τριανταέξ φορές από όλο το σύνταγμα ή να δεχθή με μιας δώδεκα μολυβένιες σφαίρες στο κρανίο. Μάταια είπε, πως οι θελήσεις είναι ελεύθερες και πως δεν ήθελε ούτε τόνα ούτε τάλλο· έπρεπε να διαλέξει· αποφάσισε εν ονόματι του θείου δώρου, που ονομάζουν ελευθερία, να ραβδισθή τριανταέξ φορές και έφαγε τις δυο. Το σύνταγμα είχε δυο χιλιάδες άντρες. Έφαγε λοιπόν τέσσερις χιλιάδες ξυλιές, που απ' το σβέρκο ως τον πεινό του ξεγύμνωσαν όλα τα ποντίκια και τα νεύρα. Ενώ ετοιμαζόντανε ν' αρχίσουν την τρίτη βόλτα, ο Αγαθούλης μη βαστάνοντας πια, ζήτησε ως χάρη να ευαρεστηθούν να λάβουν την καλωσύνη να του τινάξουν τα μυαλά· του κάμανε αυτό το χατήρι· του δένουν τα μάτια· τον βάζουν να γονατίση. Αυτήν τη στιγμή περνά ο βασιλιάς των Βουλγάρων και πληροφορείται το έγκλημα του καταδίκου: κι' όπως αυτός ο βασιλιάς ήτανε μεγαλοφυής, κατάλαβε, απ' ό,τι του είπεν ο Αγαθούλης, πως ήταν ένας νεαρός μεταφυσικός, που αγνοούσε ολότελα τα πράγματα του κόσμου τούτου και του έδωσε χάρη με μια καλοκαγαθία, που θα υμνείται σ' όλες τις εφημερίδες και σ' όλους τους αιώνες. Ένας γέρος χειρουργός εγιάτρεψε τον Αγαθούλη σε τρεις βδομάδες με μαλαχτικά διδαγμένα από το Διοσκορίδη. Είχε τώρα λιγάκι δέρμα και μπορούσε να περπατή, όταν ο βασιλιάς των Βουλγάρων κήρυξε πόλεμο στο βασιλιά των Αβάρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Πώς ο Αγαθούλης έφυγε από τους Βουλγάρους και τι απόγινε

Τίποτε δεν ήτανε τόσο ωραίο, τόσο ευκίνητο, τόσο καλά συνταγμένο σαν τα δυο εχθρικά στρατεύματα. Οι τρομπέτες, τα φλάουτα, τα όμποα, τα τούμπανα, τα κανόνια αποτελούσαν μιαν αρμονία, που παρόμοια δεν υπήρξε ποτέ στην Κόλαση. Τα κανόνια πρώτα-πρώτα ρίξανε κάτω έξι σχεδόν χιλιάδες από κάθε μεριά. Έπειτα τα ομαδικά πυρά απάλλαξαν τον καλύτερο των κόσμων από ενιά ως δέκα χιλιάδες κατεργαρέους, που του λέρωναν την επιφάνεια. Η ξιφολόγη έγινε επίσης ο αποχρών λόγος του θανάτου μερικών χιλιάδων ανθρώπων. Το όλον μπορούσε πολύ καλά να λογαριασθή σε καμιά τριανταριά χιλιάδες ψυχές. Ο Αγαθούλης, που έτρεμε σαν φιλοσοφος, κρύφτηκε όσο μπορούσε καλύτερα κατά τη διάρκεια αυτού του ηρωικού μακελλιού.

Τέλος, ενώ οι δυο βασιλιάδες έκαναν δοξολογίες, καθένας στο στρατόπεδό του αποφάσισε να πάη σ' άλλον τόπο να φιλοσοφή για τις αιτίες και τ' αποτελέσματα. Πέρασε πάνω από τους σωρούς των σκοτωμένων και κείνων που ξεψυχούσαν κ' έφτασε πρώτα σ' ένα γειτονικό χωριό. Ολόκληρο ήτανε στάχτη. Ήταν ένα χωριό αβαρικό, που οι Βούλγαροι τόχαν κάψει, σύμφωνα με τους νομούς του δημοσίου δικαίου. Εδώ γέροι κατατρύπιοι από σφαίρες, έβλεπαν να πεθαίνουν οι σφαγμένες γυναίκες τους, βαστώντας τα παιδιά τους στα ματωμένα τους βυζιά· εκεί κορίτσια ξεκοιλιασμένα, αφού ικανοποίησαν τις φυσικές ανάγκες μερικών ηρώων, ξεψυχούσαν· άλλοι μισοκαμμένοι φώναζαν να τους αποτελειώσουν σκοτώνοντάς τους. Μυαλά ήτανε σκορπισμένα απάνω στη γη πλάι σε κομμένα χέρια και πόδια.

Ο Αγαθούλης τόσκασε όσο μπορούσε γρηγορότερα σ' ένα άλλο χωριό: αυτό ήτανε Βουλγαρικό και οι Άβαροι ήρωες τόχαν περιποιηθή με τον ίδιο τρόπο. Ο Αγαθούλης πάντα βαδίζοντας πάνω σε μέλη, που σπάραζαν ή ανάμεσα σε ρημάδια, έφτασε τέλος, όξω από το θέατρο του πολέμου, έχοντας μερικά τρόφιμα μέσα στο δισάκκι του και μη ξεχνώντας ποτέ τη δεσποινίδα Κυνεγόνδη. Τα τρόφιμα του τέλειωσαν γρήγορα, όταν έφτασε στην Ολλανδία· αλλ' έχοντας ακουσμένα πως όλος εδώ ο κόσμος ήτανε πλούσιος και καλοί χριστιανοί, δεν αμφέβαλλε πως θα τον μεταχειριζοντανε τόσο καλά, όσο στον πύργο του κυρίου βαρώνου πριν διωχτή για τα ωραία μάτια της δεσποινίδας Κυνεγόνδης.

Ζήτησε ελεημοσύνη από πολλά σοβαρά προσώπατα, μα όλοι του απαντούσαν, πως αν εξακολουθούσε να κάμνη αυτό το επάγγελμα, θα τον κλείνανε σε κανένα σωφρονιστήριο για να μάθη να δουλεύη.

Απευθύνθηκε κατόπι σ' έναν άνθρωπο, που μόλις είχε πάψη να μιλή μόνος μιαν ολόκληρη ώρα περί ευσπλαχνίας μπροστά σε μια μεγάλη σύναξη ανθρώπων. Ο ρήτορας αυτός, κυττάζοντάς τον λοξά, του είπε:

– Τι έρχεστε να κάμετε εδώ. Σας έφερε κανείς καλός σκοπός;

– Δεν υπάρχει διόλου αποτέλεσμα χωρίς αιτία, απάντησε με μετριοφροσύνη ο Αγαθούλης· όλα είναι αλληλένδετα αναγκαστικά και κανωμένα για τον καλύτερο σκοπό. Με διώξαν κοντά από τη Δεσποινίδα Κυνεγόνδη, πέρασα από ραβδισμούς και πρέπει τώρα να ζητιανεύω το ψωμί μου, όσο να μπορέσω να το κερδίζω. Όλ' αυτά δε μπορούσαν να συμβούν αλλιώς.

– Φίλε μου, του είπεν ο ρήτορας και πιστεύεις πως ο Πάπας είναι ο Αντίχριστος.

– Δεν τόχα ως τώρα ακούσει να το λένε, απάντησε ο Αγαθούλης· μα είτε είναι είτε δεν είναι, εγώ δεν έχω ψωμί!

– Δεν είσαι άξιος να το φας, είπεν ο άλλος: Φεύγα, κατεργάρη, άθλιε μη με λερώνης με την παρουσία σου.

Η γυναίκα του ρήτορα είχε βγάλει το κεφάλι της στο παράθυρο και βλέποντας έναν άνθρωπο, που αμφέβαλλε πως ο Πάπας είναι ο Αντίχριστος, τούρριξε στο κεφάλι ένα τσουκάλι γεμάτο... Ω! ουρανοί! Σε τι σημείο φτάνει ο θρησκευτικός ζήλος των γυναικών!

Ένας άνθρωπος, που δεν είχε καθόλου βαφτισθή, ένας αγαθός αναβαφτιστής, ονομαζόμενος Ιάκωβος, είδε το σκληρό κι' ατιμωτικό τρόπο, που μεταχειρίστηκαν έναν αδερφό του, ένα ον δίπουν, άπτερον, έμψυχον. Τον επήρε σπίτι του, τον καθάρισε, τούδωσε ψωμί και μπύρα, του χάρισε δύο φιορίνια, θέλησε μάλιστα να τον μάθη να δουλεύη στο εργοστάσιό του, που έφκιανε περσικά χαλιά στην Ολλανδία. Ο Αγαθούλης σχεδόν προσκυνώντας τον αναφώνησε!

– Ο διδάσκαλος Παγγλώσσης τώπε πολύ σωστά πως όλα είναι άριστα σ' αυτό τον κόσμο, γιατί είμαι άπειρα πιο συγκινημένος, με τη δική σας υπέρτατη γενναιότητα παρά λυπημένος με τη σκληρότητα αυτού του κυρίου με το μαύρο μανδύα και της κυρίας γυναίκας του.

Την άλλη μέρα, περιδιαβάζοντας, συνάντησε ένα ζητιάνο, γεμάτον πληγές, με μάτια σβυσμένα, την άκρη της μύτης φαγωμένη, το στόμα στραβωμένο, τα δόντια μαύρα, που μιλούσε με το λαρύγγι, βασανιζόμενος από ένα σφοδρό βήχα και που σε κάθε του βήξιμο φτυούσε κ' ένα δόντι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Πώς ο Αγαθούλης συνάντησε τον παλιό του δάσκαλο της φιλοσοφίας, τον δόχτορα Παγγλώσση και τι απέγινε

Ο Αγαθούλης, περισσότερο από συμπάθεια παρά από φρίκη, έδωσε σ' αυτόν τον τρομαχτικό ζητιάνο τα δύο φιορίνια, πούχε λάβει από τον έντιμο του αναβαφτιστή, τον Ιάκωβο. Το φάνταγμα τον εκύτταξε στα μάτια, δάκρυσε και ρίχτηκε στο λαιμό του. Ο Αγαθούλης τρομαγμένος πισωδρόμησε.

– Αλλίμονο! είπεν ο ένας άθλιος στον άλλον άθλιο, δεν αναγνωρίζετε πια τον αγαπημένο σας Παγγλώσση;

– Τι ακούω! Σεις, αγαπημένε μου διδάσκαλε! Σεις σ' αυτά τα φριχτά χάλια! Τι συμφορά λοιπόν σας βρήκε; Γιατί δεν είσθε πια στον ωραιότερο των πύργων; Τι απέγινε η δεσποινίς Κυνεγόνδη, το μαργαριτάρι των κοριτσών, το αριστούργημα της φύσης;

– Δεν βαστώ πια, είπεν ο Παγγλώσσης.

Ευθύς ο Αγαθούλης τον ωδήγησε στο σταύλο του Αναβαφτιστή, όπου τούδωσε να φάγη λιγάκι ψωμί. Κι' όταν ο Παγγλώσσης ανάλαβε,

– Λοιπόν, τον ξαναρωτά, η Κυνεγόνδη;...

– Απέθανε, απάντησεν ο άλλος.

Ο Αγαθούλης στ' άκουσμα αυτής της λέξης λιποθύμησε. Ο φίλος του τον ξανάφερε στις αισθήσεις του με λίγο κακό ξίδι, που βρέθηκε κατά τύχη μέσα στο σταύλο. Ο Αγαθούλης ξανάνοιξε τα μάτια.

Η Κυνεγόνδη απέθανε! Α! άριστε των κόσμων πού είσαι; Κι' από τι αρρώστια πέθανε; Ίσως άραγε γιατί μ' είδε να με διώχνουν από τον ωραίον πύργο του κυρίου πατέρα της με δυνατές κλωτσές;

– Όχι! απάντησε ο Παγγλώσσης. Την ξεκοίλιασαν Βούλγαροι στρατιώται, αφού πρώτα την εβίασαν όσο μπορεί να συμβή αυτό σε άνθρωπο. Σπάσανε το κεφάλι του κυρίου βαρώνου, που θέλησε να την υπερασπισθή· την κυρία βαρωνέσσα την κόψανε κομματάκια κομματάκια· ο αγαπητός μου μαθητής έπαθε τα ίδια με την αδελφή του· όσο για τον πύργο, δεν έμεινε πείρα σε πείρα, ούτε αποθήκη, ούτε πρόβατο, ούτε πάπια, ούτε δένδρο. Όμως εκδικηθήκαμε καλά, γιατί οι Άβαροι κάμανε τα ίδια σε μια γειτονική βαρωνεία, που ανήκε σ' έναν Βούλγαρο ευπατρίδη. Πάνω σ' αυτή τη διήγησι, ο Αγαθούλης λιποθύμησε άλλη μια φορά. Μα όταν συνήλθε και είπε ό,τι έπρεπε να πη, ρώτησε για την αιτία και το αποτέλεσμα και για τον αποχρώντα λόγο, που κατάντησε τον Παγγλώσση σε μια τόσο οιχτρή κατάστασι.

– Αλλίμονο, είπεν ο άλλος. Είναι ο έρωτας; ο έρωτας ο παρηγορητής του ανθρωπίνου γένους, ο διατηρητής του κόσμου, η ψυχή όλων των όντων, πόχουν αισθήσεις, ο τρυφερός έρωτας!

– Αλλίμονο! είπεν ο Αγαθούλης. Τόνη γνώρισα αυτόν τον έρωτα, αυτόν το βασιληά των καρδιών, αυτή την ψυχή της ψυχής μας. Ποτές δε μου κόστισε περισσότερο απόνα φιλί και είκοσι κλωτσιές στον πισινό. Πώς μια τόσο ωραία αιτία μπόρεσε να προκαλέση σε σας ένα τόσο αποτρόπαιο αποτέλεσμα;

Ο Παγγλώσσης απάντησε ως εξής:

– Ω αγαπημένε μου Αγαθούλη· έχεις γνωρίσει την Πακέττα, αυτή την νόστιμη ακόλουθο της σεβαστής μας βαρωνέσσας. Γεύτηκα στην αγκάλη της τις χαρές του παραδείσου, που μου φέραν αυτά τα δεινά της κόλασης, από τα οποία με βλέπετε φαγωμένον. Ήτανε η ίδια μολυσμένη κ' ίσως απέθανε απ' αυτά. Η Πακέττα είχε πάρει αυτό το δώρο από έναν

κορδελιέρο¹ πολύ σοφόν, ο οποίος είχε ανεύρει την πρώτη πηγή του κακού· αυτός τόχε πάρει από μια γρηιά κόμησα, που τόχε πάρει απόναν αξιωματικό του ιππικού, που το χρεωστούσε σε μια μαρκησία, που τόχε πάρει απόναν υπηρέτη, που τόχε πάρει από έναν ιησουίτη, ο οποίος όντας δόκιμος, τόχε πάρει απ' ευθείας από έναν σύντροφο του Χριστοφόρου Κολόμβου. Όσο για μένα δεν θα το δώσω σε κανένα, γιατί πεθαίνω.

– Ω Παγγλώση, φώναξε ο Αγαθούλης, να μια παράξενη γενεαλογία! Δεν ήταν ο διάβολος ο πρώτος σπόρος της;

– Καθόλου, απάντησε ο μέγας αυτός άνθρωπος. Ήταν ένα πράγμα απαραίτητο στον καλύτερο των κόσμων, ένα συστατικό του αναγκαίο, γιατί αν ο Κολόμβος δεν άρπαζε σ' ένα νησί της Αμερικής αυτήν την αρρώστεια, που φαρμακώνει όλη τη γενεά, που συχνά μάλιστα την εμποδίζει ολότελα και που είναι, φανερά, το αντίθετο του μεγάλου σκοπού της φύσης, δε θάχαμε ούτε τη σοκολάτα ούτε την κοκκινόμπογια της κοχενίλλης. Πρέπει ακόμα να παρατηρήσουμε, πως ίσαμε σήμερα, αυτή η αρρώστεια είναι ξεχωριστά της δικής μας ηπείρου, όπως οι θεολογικοί καυγάδες. Οι Τούρκοι, οι Ινδοί, οι Πέρσες, οι Κινέζοι, οι Σιαμαίοι, οι Γιαπωνέζοι δεν την γνωρίζουν ακόμα· αλλ' υπάρχει αποχρών λόγος να τη γνωρίσουν κι' αυτοί σε μερικούς αιώνες. Στο αναμεταξύ έκαμε θαυμαστή πρόοδο αναμεταξύ μας και πιο πολύ σ' αυτούς τους μεγάλους στρατούς, που αποτελούνται από μισθοφόρους, οι οποίοι αποφασίζουν για την τύχη των Κρατών. Μπορούμε να βεβαιώσουμε, πως, όταν τριάντα χιλιάδες άνθρωποι πολεμούν ταχτική μάχη ενάντια σε δυνάμεις ισάριθμες, υπάρχουν περίπου είκοσι χιλιάδες σιφιλιδικοί από κάθε μέρος.

– Ιδού τι είναι αξιοθαύμαστο, είπεν ο Αγαθούλης. Αλλά πρέπει να σε γιατρέψουμε.

– Και πώς μπορώ; είπε ο Παγγλώσης. Δεν έχω πεντάρα, φίλε μου, και σ' όλη την έχταση αυτής της σφαίρας δε μπορεί κανείς ούτε αφαιμάξει να κάνη ούτε μια πλύση, χωρίς να πληρώση κανείς άλλος γι' αυτόν.

Αυτός ο τελευταίος λόγος έκαμε τον Αγαθούλη να πάρη μιαν απόφαση.

Πήγε κ' έπεσε στα πόδια του εκλεκτικού αναβαφτιστή Ιακώβου και του ζωγράφισε τόσο συγκινητικά τα χάλια, στα οποία είχε καταντήσει ο φίλος του, ώστε ο αγαθός άνθρωπος δε δίστασε να συντρέξει τον δόχτορα Παγγλώση. Και τον εγιάτρεψε μ' έξοδά του. Ο Παγγλώσης κατά τη θεραπεία έχασε μόνο τόνα μάτι και τον' αυτί. Έγραφε καλά κ' ήξερε τέλεια την αριθμητική. Ο αναβαφτιστής Ιάκωβος τον έκαμε λογιστή του. Μετά από δυο μήνες βρέθηκε στην ανάγκη να πάη στη Λισσαβώνα για υποθέσεις του εμπορικές και πήρε μέσα στο πλοίο του τους δυο φιλοσόφους. Ο Παγγλώσης του εξήγησε, πως όλα ήταν όσο δεν μπορούσε καλύτερα. Ο Ιάκωβος δεν είχε την ίδια γνώμη.

– Πρέπει, έλεγεν, οι άνθρωποι νάχουν διαφθείρη τη φύση, γιατί δεν γεννήθηκαν λύκοι κ' έγειναν λύκοι. Ο Θεός δεν τους έδωσε ούτε κανόνια των εικοσιτεσσάρων, ούτε μπαγιονέτες, κ' έφκιασαν μπαγιονέτες και κανόνια για να αλληλοσκοτώνονται. Θα μπορούσα να λογαριάσω ακόμα τις χρεωκοπίες και τη Δικαιοσύνη, που κατάσχει τις περιουσίες των χρεωκόπων για να κλέψη τους δανειστές.

– Όλ' αυτά ήσαν απαραίτητα, απαντούσε ο μονόφθαλμος δόχτορας, και οι ατομικές δυστυχίες κάμνουν την καθολική ευτυχία· σε τρόπο, που όσο υπάρχουν περισσότερες ατομικές δυστυχίες, τόσο περισσότερο το σύνολο είναι καλύτερα.

Ενώ συζητούσαν ο ουρανός σκοτείνιασε, οι άνεμοι φύσηξαν από τα τέσσερα σημεία τουρανού και το καράβι τόπιασε η τρομερότερη τρικυμία μπροστά στο λιμάνι της Λισσαβώνας.

¹ Φραγκισκανό καλόγερο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Τρικυμία, ναυάγιο, σεισμός και τι απέγινε ο δόκτορας Παγγλώσης, ο Αγαθούλης και ο αναβαφτιστής Ιάκωβος

Οι μισοί επιβάτες άρρωστοι, ξεψυχώντας απ' αυτές τις ανυπόφορες αγωνίες, που το κούνημα του караβιού προξενεί στα νεύρα και σ' όλα τα υγρά του σώματος, που ταράζονται σε αντίθετες διευθύνσεις, δεν είχαν ούτε καν τη δύναμη ν' ανησυχήσουν για τον κίνδυνο. Οι άλλοι μισοί ξεφωνούσαν και προσευχόντανε. Τα πανιά ήτανε σκισμένα, τα κατάρτια σπασμένα, το καράβι ανοιγμένο. Σάλευε όποιος μπορούσε, κανείς δε συνεννοούτανε, κανένας δεν κυβερνούσε. Ο αναβαφτιστής βοηθούσε λιγάκι στην κυβέρνηση του караβιού· ήτανε πάνω στη γέφυρα: ένας ναύτης θυμωμένος τότε χτυπά απότομα και τον ξαπλώνει στα σανίδια: Αλλ' από το χτύπημα, που τούδωσε, τινάχτηκε κι' ο ίδιος τόσο δυνατά, πούπεσε έξω από το καράβι με το κεφάλι κάτω. Έμενε κει κρεμασμένος και γαντζωμένος από ένα κομμάτι σπασμένου καταρτιού. Ο αγαθός Ιάκωβος τρέχει να τον βοηθήσει, τον βαστάει να ξανανέβη, αλλ' από την προσπάθεια, που κάμνει, γλυστράει και πέφτει στη θάλασσα μπροστά στα μάτια του ναύτη, που τον αφήνει να χαθή χωρίς να γυρίσει να τον ιδεί. Ο Αγαθούλης πλησιάζει, βλέπει τον ευεργέτη του που ξαναφάνεται μια στιγμή και που βυθίζεται για πάντα. Θέλει να ριχτεί στη θάλασσα: ο φιλόσοφος Παγγλώσης τον εμποδίζει, αποδείχνωντάς του, πως ο κόρφος της Λισσαβώνας κατασκευάσθηκε επίτηδες για να πνιγή σ' αυτόν ο αναβαφτιστής. Ενώ το απόδειχνε 2a priori, το καράβι ανοίγει στη μέση κι' όλοι χάνονται εξόν από τον Παγγλώση, τον Αγαθούλη και αυτόν τον βάνουσο ναύτη, πούχε πνίξει τον ενάρετο αναβαφτιστή· ο κατεργάρας κολύμπησε πετιχυμένα ως την παραλία όπου ο Παγγλώσης και ο Αγαθούλης είχαν φτάσει πάνω σε μια σανίδα.

Όταν συνήλθαν λιγάκι βάδισαν προς τη Λισσαβώνα· τους έμειναν ολίγα χρήματα, με τα οποία έλπιζαν να γλυτώσουν από την πείνα, αφού γλύτωσαν από την τρικυμία.

Μόλις επάτησαν το πόδι τους στην πόλη, κλαίοντας το θάνατο του ευεργέτη τους, και νοιώθουν να τρέμει η γη κάτω από τα πόδια τους. Η θάλασσα υψώνεται βράζοντας μέσα στο λιμάνι και σπάζει τα αγκυροβολημένα καΐκια. Φλογοστρόβιλοι με στάχτες σκεπάζουν τους δρόμους και τις δημόσιες πλατείες. Τα σπίτια γκρεμίζονται, οι στέγες αναποδογυρίζονται πάνω στα θεμέλια, τα θεμέλια σκορπίζονται. Τριάντα χιλιάδες κάτοικοι κάθε ηλικίας και κάθε γένους πλακωθήκαν κάτω από τα ερείπια. Ο ναύτης έλεγε σφυρίζοντας και βλασφημώντας:

- Κάτι θα βγάλουμε δω πέρα.
- Ποιος είναι ο αποχρών λόγος αυτού του φαινομένου; έλεγεν ο Παγγλώσης.
- Να! η τελευταία μέρα του κόσμου, φώναξε ο Αγαθούλης.

Ο ναύτης τρέχει αβάσταχτος μέσα στα χαλάσματα, αντιμετωπίζει το θάνατο για ναύρη χρήματα, βρίσκει, τα παίρνει, μεθά, κι' αφού κοιμήθηκε για να χωνέψει το κρασί, αγοράζει την εύνοια της πρώτης καλόβολης κοπέλλας, που συναντά πάνω στα ερείπια των γκρεμισμένων σπιτιών κι' ανάμεσα στους πεθαμένους και σ' αυτούς που ξεψυχούσαν. Ο Παγγλώσης ωστόσο τότε τραβούσε από το μανίκι:

– Φίλε μου, τούλεγε, αυτό δεν είναι σωστό. Παραβαίνετε την παγκόσμια λογική, ξεοδεύετε άσκημα τον καιρό σας.

– Ξεροκέφαλο, του απάντησε ο άλλος· είμαι ναύτης γεννημένος στην Παλαβία· πάτησα τέσσερις φορές πάνω στον εσταυρωμένο σε τέσσερά μου ταξείδια στην Ιαπωνία· βρήκες τον άνθρωπό σου με την παγκόσμιά σου λογική!

Μερικά κομμάτια πέτρας πλήγωσαν τον Αγαθούλη· που ξαπλωμένος στο δρόμο και σκεπασμένος από χαλάσματα, έλεγε στον Παγγλώση:

– Αλλίμονο! βρε μου λιγάκι κρασί και λάδι· πεθαίνω.

– Αυτός ο σεισμός δεν είναι κάτι νέο, απάντησε ο Παγγλώσσης. Η πόλη της Λίμας δοκίμασε τα ίδια τινάγματα πέρσου στην Αμερική. Ίδιες αιτίες, ίδια αποτελέσματα. Υπάρχει ασφαλώς ένα μακρύ στρώμα θειάφι κάτω από τη γη από τη Λίμα ως τη Λισσαβώνα.

– Τίποτε δεν είναι πιθανότερο απ' αυτό. Όμως, για το θεό, λίγο λάδι και κρασί.

– Πώς πιθανό; απάντησε ο φιλόσοφος. Υποστηρίζω, πως το πράγμα είναι αποδειγμένο

Ο Αγαθούλης έχασε τις αισθήσεις του κι' ο Παγγλώσσης τούφερε λιγάκι νερό από μια γειτονική βρύση.

Την άλλη μέρα, αφού βρήκαν μερικά φαγώσιμα, γλυστρώντας ανάμεσα στα χαλάσματα, αναστήλωσαν λιγάκι τις δυνάμεις των. Έπειτα βοηθήσανε μαζί με τους άλλους στο φρόντισμα εκείνων, που γλύτωσαν από το θάνατο. Μερικοί κάτοικοι, που τους είχαν βοηθήσει, τους δώσαν ένα τόσο ωραίο δείπνο, όσο είναι δυνατό μέσα σε τέτοια καταστροφή. Είναι αλήθεια, πως ήτανε λιγάκι θλιβερό· γιατί οι συμπότες βρέχαν το ψωμί τους με δάκρυα. Αλλ' ο Παγγλώσσης τους παρηγόρησε, βεβαιώνοντάς τους, πως τα πράγματα δε μπορούσαν να γίνουν αλλιώς. Γιατί έλεγε, όλ' αυτά είναι όσο μπορούνε καλύτερα· γιατί αν υπάρχη ένα ηφαίστειο στη Λισσαβώνα, αυτό δε μπορούσε νάναι αλλού γιατί είναι αδύνατο τα πράγματα να μην είναι κει που είναι· γιατί όλα είναι καλά.

Ένας κοντός άνθρωπος, μαύρος, που σχετιζότανε με την Ιερή Εξέταση, καθισμένος πλάι του, έλαβε ευγενικά το λόγο και είπε!

– Είναι φανερό, πως ο κύριος δεν πιστεύει στο προπατορικό αμάρτημα· γιατί αν όλα είναι άριστα, τότε δεν υπάρχει ούτε αμάρτημα ούτε τιμωρία.

– Ζητώ πολύ ταπεινά συγγνώμη από την εξοχότητά σας, απάντησε ο Παγγλώσσης πολύ ευγενικότερα. Η πτώση του ανθρώπου και η κατάρα του Θεού μπαίνουν αναγκαστικά μέσα στον άριστο των κόσμων.

– Ο κύριος δεν πιστεύει λοιπόν στην ελευθερία; είπε ο μαύρος άνθρωπος

– Η εξοχότητά σας θα με συγχωρήσει, είπε ο Παγγλώσσης. Η ελευθερία μπορεί να συνυπάρχη με την απόλυτη αναγκαιότητα, γιατί ήτανε αναγκαίο νάμαστε ελεύθεροι. Γιατί επί τέλους η ετεραρχική θέλησις.

Ο Παγγλώσσης δεν πρόφθασε να τελειώσει τη φράση, όταν ο μαύρος άνθρωπος έκαμε ένα σημάδι στον ακόλουθό του, που του σερβίριζε κρασί του Πορτό ή του Οπόρτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Πώς έκαμαν ένα ωραίο άουτο-ντα-φε για να σταματήσουν οι σεισμοί και πώς ο Αγαθούλης εμαστιγώθηκε

Μετά το σεισμό, πούχε γκρεμίσει τα τρία τέταρτα της Λισσαβώνας, οι σοφοί του τόπου δεν μπόρεσαν να βρουν άλλο μέσο πιο αποτελεσματικό για να προλάβουν την τέλεια καταστροφή από το να δώσουν στο λαό ένα ωραίο άουτο-ντα-φε. Είχεν αποφασισθή από το Πανεπιστήμιο της Κοϊμπρας, πως το θέαμα μερικών ανθρώπων ψημένων με σιγανή φωτιά σε μεγάλη επίσημη τελετή, είναι ένα αλάνθαστο μυστικό για να εμποδίσουν τη γης να τρέμη.

Πιάσαν λοιπόν έναν Βισκαϊανό, γιατί είχε παντρεφτή τη νουνά του και δυο Πορτογάλους, οι οποίοι τρώγοντας ένα κοτόπουλο, πέταξαν το λαρδί του. Προ μικρού είχαν δέσει, μετά το δείπνο, τον δόχτορα Παγγλώση και τον μαθητή του τον αφελή, τον ένα γιατί μίλησε και τον άλλο γιατί άκουσε με ύφος επιδοκιμαστικό. Και τους δυο τους βάλανε χωριστά μέσα σε κάτι διαμερίσματα υπέροχης δροσερότητας, μέσα στα οποία ποτέ κανείς δεν μπορούσε να ενοχληθή από τον ήλιο.

Μετά οχτώ μέρες τους ντύσανε και τους δυο με ένα κίτρινο ράσο και στόλισαν το κεφάλι τους με μια μίτρα από καρτόνι: η μίτρα και το ράσο του Αγαθούλη είχε ζωγραφισμένες φλόγες ανάποδες και διαβόλους χωρίς ουρά και νύχια· οι διάβολοι όμως του Παγγλώση είχαν και ουρά και νύχια και οι φλόγες ήσαν όρθιες. Εβάδισαν, έτσι ντυμένοι σα σε λιτανεία κι άκουσαν ένα λόγο πολύ παθητικό, ακολουθημένον από μιαν ωραία ψαλμουδιά με ίσα.

Ενώ ετραγουδούσαν μαστίγωναν τον Αγαθούλη στον πεινό με ρυθμό· το Βισκαϊανό και τους δύο Πορτογάλους, που δε θελήσανε να φάνε λίπος, τους κόψανε και τον Παγγλώση τον κρεμάσανε, αν και αυτό δεν ήτανε συνήθεια. Την ίδια μέρα έγινε νέος σεισμός με τρομαχτικούς κρότους.

Ο Αγαθούλης τρομαγμένος, απομονωμένος, απελπισμένος, όλος τρέμοντας, έλεγε μέσα του!

– Εάν αυτός είναι ο καλύτερος των κόσμων, τότε τι είναι οι άλλοι; Πάλι καλά, που μόνο με μαστίγωσαν. Το ίδιο έπαθα στους Βουλγάρους. Αλλ' ω αγαπημένε μου Παγγλώση! Μεγαλύτερε των φιλοσόφων, έπρεπε να σε ιδώ κρεμασμένον χωρίς να ξέρω γιατί! Ω αγαπημένε μου αναβαφτιστή! άριστε των ανθρώπων, έπρεπε να σε ιδώ να πνίγεσαι μέσα στο λιμάνι! Ω! δεσποινίδα Κυνεγόνδη, μαργαριτάρι των παρθένων, έπρεπε να σου έχουν σκίση την κοιλιά!

Ξεκίνησε λοιπόν μόλις στεκόμενος στα πόδια του, αφού του βγάλαν λόγο, τότε μαστίγωσαν του δώσαν άφεση αμαρτιών και ευλογία, όταν μια γρηά τον εξύγωσε και τούπε:

– Παιδί μου, λάβε θάρρος, ακολούθα με.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Πώς μία γριά φρόντισε για τον Αγαθούλη και πώς ξανάβρε κείνην, που αγαπούσε

Ο Αγαθούλης δεν πήρε καθόλου θάρρος, ακολούθησε όμως τη γριά μέσα σ' ένα χαμόσπιτο. Τούδωσε ένα βάζο με αλοιφή να τριφτή, τον άφησε να φάγη και να πιή· τούδειξε ένα κρεββατάκι αρκετά καθαρό και κοντά στο κρεβάτι ένα κοστούμι ρούχα.

– Φάτε, πιέτε, κοιμηθήτε, του είπε, και η παναγία της Ατόσσας, και ο αφέντης μας ο Άης-Αντώνης της Πάδοβας, και ο αφέντης μας ο Άγιος Ιάκωβος της Κομποστέλλας ας σας προστατέψουν. Θα ξανάρθω αύριο.

Ο Αγαθούλης πάντα απορώντας για τα όσα είδε, όσα υπέφερε, και ακόμα περισσότερο για το σπλάχνος της γριάς, θέλησε να της φιλήσει το χέρι.

– Δεν είναι το δικό μου χέρι που πρέπει να φιλήσετε, του είπε. Θα ξανάρθω αύριο. Τριφτήτε με την αλοιφή, φάτε, κοιμηθήτε.

Ο Αγαθούλης, παρ' όλα του τα βάσανα, έφαγε και κοιμήθηκε. Το πρωί η γριά τούφερε το πρόγευμά του, ξέτασε τη ράχη του, την έτριψε η ίδια με μian άλλη αλοιφή· τούφερε κατόπι να γευματίσει και το βράδι ξαναγύρισε και τούφερε να δειπνήσει. Την μεθαυριανή μέρα τούκαμε τις ίδιες περιποιήσεις.

– Ποιά είστε, τη ρωτούσε πάντα ο Αγαθούλης. Ποιος σας έδωσε τόση κωλωσύνη; Πώς μπορώ να σας το ανταποδώσω;

Η αγαθή γριά δεν απαντούσε τίποτε. Το βράδυ ξανάρθε χωρίς να του φέρη να δειπνήσει.

– Ελάτε μαζί μου, του λέγει και μη βγάζετε τσιμουδιά.

Τον παίρνει από το μπράτσο και βαδίζει μαζί του στην εξοχή ως ένα τέταρτο της λεύγας. Φτάνουν σ' ένα σπίτι μοναχικό τριγυρισμένο από κήπους και κανάλια.

Η γριά χτυπά μια μικρή θύρα. Ανοίγουν. Οδηγεί τον Αγαθούλη από μια σκάλα κρυφή σε μια χρυσή σάλλα, τον αφήνει πάνω σ' έναν καναπέ από πολύχρωμο μεταξόπανο, κλει την πόρτα και φεύγει. Ο Αγαθούλης νόμιζε, πως ονειρευότανε και του φαινόταν η όλη του προσητερινή ζωή ένα όνειρο θανατερό και η τωρινή στιγμή ένα όνειρο γλυκό.

Η γριά ξαναφάνηκε σε λίγο. Κρατούσε με κόπο από το μπράτσο μια γυναίκα, που έτρεμε, πούχε ανάστημα μεγαλόπρεπο, κ' έλαμπε ολόκληρη μέσα σε πετράδια κ' ήτανε σκεπασμένη μ' έναν πέπλο.

– Τραβήχτε αυτόν τον πέπλο, είπε η γριά στον Αγαθούλη.

Ο νέος πλησιάζει· σηκώνει τον πέπλο με φοβισμένο χέρι. Τι στιγμή! Τι ξάφνισμα! Νομίζει πως βλέπει τη δεσποινίδα Κυνεγόνδη. Τη βλέπει πραγματικά, ήταν η ίδια. Οι δυνάμεις του παραλύνουνε, δε μπορεί να προφέρει λέξη, πέφτει στα πόδια της. Η Κυνεγόνδη πέφτει πάνω στον καναπέ. Η γριά τους χύνει μυρωδιές, αναλαβαίνουν τις αισθήσεις τους, ομιλούν: στην αρχή λένε λέξεις κομμένες, ερωτήσεις κι' απαντήσεις διασταυρούμενες, στενάζουνε, κλαίνε, ξωφωνίζουν. Η γριά τους συμβουλεύει να κάμνουν λιγώτερο θόρυβο και τους αφήνει μόνους.

– Πώς! Είστε σεις; της λέγει ο Αγαθούλης· ζήτε! Σας ξαναβρίσκω στην Πορτογαλλία! Δε σας εβίασαν λοιπόν; Δε σας ξεκοιλιάσανε, όπως με βεβαίωσε ο φιλόσοφος Παγγλώσσης;

– Ναι, είπε η ωραία Κυναιγόνδη· αλλά δεν πεθαίνει κανείς πάντα απ' αυτά τα δυο δυστυχήματα.

– Αλλ' ο μπαμπάς σας και η μαμά σας σκοτωθήκανε;

– Αυτό είναι πάρα πολύ αληθινό, είπε η Κυνεγόνδη κλαίοντας.

– Κι' ο αδερφός σας;

– Τον αδερφό μου τον σκοτώσαν επίσης.

– Και γιατί βρίσκεστε στην Πορτογαλία; Και πώς μάθατε, πως ήμουν κ' εγώ εδώ; Και με τι παράξενη σύμπτωση με φέρατε σ' αυτό το σπίτι;

– Θα σας τα πω όλ' αυτά, απάντησε η κυρία, μα πρέπει προτούτερα να μου διηγηθήτε ό,τι σας συνέβη μετά απ' το αθώο εκείνο φίλημα, που μου δώσατε, και τις κλωτσιές που λάβατε.

Ο Αγαθούλης υπάκουσε με βαθύτατο σεβασμό. Και, αν και κουρασμένος, αν και η φωνή του ήταν αδύνατη κ' έτρεμε, αν και η ραχοκοκαλιά του πονούσε ακόμα λίγο, της διηγήθηκε με τον πιο απροσποίητο τρόπο ό,τι του συνέβη από τη στιγμή του αποχωρισμού τους. Η Κυνεγόνδη ύψωνε τα μάτια στον ουρανό. Έκλαψε για το θάνατο του αγαθού αναβαφτιστή Ιακώβου· και κατόπι μίλησε ως εξής στον Αγαθούλη, που δεν έχανε λέξη και την κατάτρωγε με τα μάτια του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

Ιστορία της Κυνεγόνδης

Ήμουν στο κρεβάτι μου και κοιμόμουν βαθιά, όταν ευδόκησεν ο ουρανός να στείλη τους Βουλγάρους στον ωραίο μας πύργο του Τούντερ-τεν-τρονκ. Σφάξαν τον πατέρα μου και τον αδελφό μου και κάμανε τη μητέρα μου κομματάκια. Ένας ψηλός βούλγαρος έξη ποδιών, βλέποντας, πως σ' αυτό το θέαμα έχασα τις αισθήσεις μου, άρχισε να με βιάζει. Αυτό με συνέφερε, ανάλαβα τις αισθήσεις μου, πάλαιψα, δάγκασα, γρατσούνισα, ήθελα να βγάλω τα μάτια αυτού του χοντροβούργαρου, μη ξέροντας, πως ό,τι συνέβαινε μέσα στον πύργο του πατέρα ήταν ένα πράγμα συνειθισμένο. Ο αγριάθρωπος μούδωσε μια μαχαιριά στο αριστερό μέρος της κοιλιάς, που έχω ακόμη το σημάδι.

– Αλλοίμονο! Ελπίζω να το ιδώ, είπε ο απλοϊκός Αγαθούλης,

– Θα το ιδήτε, είπε η Κυνεγόνδη. Αλλ' ας εξακολουθήσομε.

– Εξακολουθήστε, είπε ο Αγαθούλης.

Ξαναπήρε το νήμα της διήγησής της.

– Τότες ένας Βούλγαρος αξιωματικός μπαίνει. Με βλέπει μέσα στα αίματα, αλλ' ο στρατιώτης δεν ταραάζεται. Ο αξιωματικός θυμώνει για την έλλειψη σεβασμού, που τούδειχνε αυτός ο χτηνώδης στρατιώτης και τον σκοτώνει απάνω μου. Ύστερα βάζει να μ' επιδέσουν και με φέρνει αιχμάλωτο στη σκηνή του. Εκεί έπλενα τα λίγα πουκάμισα, που είχε, του μαγείρευα· μ' εύρισκε πολύ νόστιμη, πρέπει να το ομολογήσω, και δε θ' αρνηθώ, πως ήτανε κι' αυτός πολύ καλοφκιασμένος κ' είχε το δέρμα λευκό κ' απαλό. Αλλ' έξω απ' αυτά, λίγο πνεύμα, λίγη φιλοσοφία. Φαινότανε καλά, πως δεν είχε μορφωθεί από τον δόχτορα Παγγλώση, Στο τέλος των τριών μηνών, αφού έχασε τα χρήματά του κι' αφού με χόρτασε, με πούλησε σ' έναν Εβραίο ονομαζόμενο don Ισάχαρ, που εμπορευότανε στην Ολλανδία και στην Πορτογαλλία και που αγαπούσε με πάθος τις γυναίκες. Αυτός ο Εβραίος αφοσιώθηκε πολύ σε μένα, αλλά δεν κατώρθωσε να με νικήση. Του αντιστάθηκα καλύτερα απ' ότι στο Βούλγαρο στρατιώτη. Ένα έντιμο πρόσωπο μπορεί να βιαστή μια φορά, μα η αρετή του δε χάνεται. Ο Εβραίος για να με δαμάση, μ' έφερε σ' αυτό το εξοχικό σπίτι, που βλέπετε. Πίστευα ως τώρα, πως δεν υπήρχε τίποτε στη γη τόσο ωραίο σαν τον πύργο του Τούντερ-τεν-τρονκ: είχα απατηθεί.

Ο μέγας Ιεροξεταστής με παρατήρησε μια μέρα στη λειτουργία. Με κύτταξε πολύ με τα γυαλιά του και μου παράγγειλε, πως είχε να μου μιλήση για πολύ μυστικές υποθέσεις. Με ωδήγησε στο παλάτι του· του είπα την καταγωγή μου μού παράστησε, πόσο ήτανε κατώτερο της τάξης μου ν' ανήκω σ' έναν Ισραηλίτη. Πρότεινε από μέρος μου στον don Ισάχαρ να με παραχωρήση στο σεβασμιώτατο. Ο don Ισάχαρ, που είναι ο τραπεζίτης της αυλής κι' άνθρωπος μεγάλης υπόληψης δε δέχτηκε να κάμη τίποτε. Ο Ιεροξεταστής τον απείλησε μ' ένα άουτο-ντα-φε. Τέλος ο Εβραίος μου φοβισμένος έκλεισε μια συμφωνία κατά την οποία το σπίτι κ' εγώ θ' ανήκαμε και στους δυο από κοινού. Ο Εβραίος θάχε για τον εαυτό του τις Δευτέρες, τις Τετάρτες και τα Σάββατα και ο Ιεροξεταστής τις άλλες μέρες της βδομάδας. Είναι έξη μήνες τώρα, που βαστάει αυτή η σύμβαση· αλλ' όχι και χωρίς καυγάδες, γιατί συχνά δε μπορούνε να ορίσουν, αν η νύχτα του Σαββάτου ανήκει στον παλαιό η στο νέο νόμο! Όσο για μένα αντιστάθηκα ως τώρα και στους δυο· και νομίζω πως γι' αυτό το λόγο με αγαπούνε πάντα.

Τέλος για ν' απομακρύνουν τη συφορά των σεισμών και για να φοβίσουν τον don Ισάχαρ, ευαρεστήθηκε ο σεβασμιώτατος Ιεροξεταστής να τελέση ένα άουτο-ντα-φε. Μου έκαμε την τιμή να με καλέση. Με βάλανε σε πολύ καλή θέση. Προσφέρανε στις κυρίες αναψυχτικά μεταξύ της λειτουργίας και της εκτέλεσης. Μ' έπιασε, αληθινά, φρίκη βλέποντας να καίνε αυτούς τους δυο Ιουδαίους κι' αυτό το χρηστό Βισκαϊανό, πούχε παντρεφτή τη

νουνά του. Αλλά ποια ήταν η έκπληξή μου, ο τρόμος μου, η ταραχή μου, σαν είδα μέσα σ' ένα κίτρινο ράσο και κάτω από μια μίτρα κάποιον, που έμοιαζε του Παγγλώσση. Έτριβα τα μάτια μου, έβλεπα προσεχτικά, είδα να τον κρεμούν· έπεσα λιπόθυμη. Μόλις συνήρθα, είδα εσάς γυμνωμένον τσιτσιδί. Αυτό ήτανε το αποκορύφωμα της φρίκης, του τρόμου, του πόνου της απελπισίας. Θα σας πω αληθινά, πως το δέρμα σας είναι πολύ πιο λευκό και πιο ρόδινο από του βουλγάρου αξιωματικού. Αυτή η θέα διπλασίασε όλα τα αισθήματα, που με καταπιέζανε, που με κατατρώγαν. Φώναξα, θέλησα να πω: Σταθήτε, βάρβαροι! Μα η φωνή μου πνίγηκε και τα λόγια μου θάταν ανώφελα. Αφού σας μαστιγώσανε καλά: πως συμβαίνει, έλεγα, ο αγαπητός Αγαθούλης κι' ο σοφός Παγγλώσσης να βρίσκονται στη Λισσαβώνα, ο ένας για να φάγη εκατό καμουτσικιές κι' ο άλλος να κρεμαστή κατά διαταγή του σεβασμιώτατου Ιεροξεταστή, του οποίου είμαι η ερωμένη; Ο Παγγλώσσης λοιπόν μ' είχε πολύ σκληρά απατήσει, όταν μούλεγε, πως όλα είναι άριστα στον κόσμο.

Ταραγμένη, τρομαγμένη, άλλότες έξω φρενών κι' άλλοτε έτοιμη να πεθάνω από αδυναμία, είχα το κεφάλι μου γεμάτο από τη σφαγή του πατέρα μου, της μητέρας μου, του αδερφού μου, γεμάτο από το θράσος του βούλγαρου παλιοστρατιώτη, από τη μαχαιριά, που μούδωσε, από τη σκλαβιά μου, από το επάγγελμά μου της μαγείρισσας, από τον Βούλγαρο αξιωματικό μου, από τον άθλιό μου δον Ισάχαρ, από το σιχαμερό μου Ιεροξεταστή, από το κρέμασμα του δόχτορα Παγγλώσση, από το μεγάλο αυτό misweger το μουρμουριστό ενώ σας μαστιγώνανε, και προ πάντων από το φιλί, που σας έδωσα πίσω από το παραβάν την ημέρα, που σας είχα δει για τελευταία φορά. Δόξασα το θεό, που σας ξανάφερνε σε μένα ύστερ' από τόσες δοκιμασίες. Σύστησα στη γριά μου να σας περιποιηθή και να σας φέρη εδώ, μόλις θα ήτανε δυνατό. Έκαμε πολύ καλά την παραγγελία μου. Απόλαυσα την ανέκφραστη χαρά να σας ξαναϊδώ, να σας ακούσω, να σας μιλήσω. Πρέπει να πεινάτε πολύ· έχω μεγάλη όρεξη, ας αρχίσουμε από το φαγητό.

Να τους λοιπόν καθισμένοι οι δυο τους στο τραπέζι.! Και μετά το δείπνο ξανακάθονται στον ωραίο καναπέ, για τον οποίο μιλήσαμε παραπάνω. Ενώ ήσαν εκεί, ιδού φτάνει ο σιτιόρ δον Ισάχαρ, ο ένας από τους κυρίους του σπιτιού! Ήτανε Σάββατο. Ερχότανε να εξασκήση τα δικαιώματά του και να εκφράση το μεγάλο του έρωτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

Τι συνέβη στην Κυνεγόνδη, στον Αγαθούλη, στο μέγαν Ιεροξεταστή και στον Εβραίο

Αυτός ο Ισσάχαρ ήταν ο πιο χολερικός Εβραίος, που υπήρξε στη φυλή του Ισραήλ από την εποχή της αιχμαλωσίας της Βαβυλώνας.

– Πώς! είπε· σκύλλε Γαλιλαίε, δε μας φτάνει ο Κύριος Ιεροξεταστής; Πρέπει κι' αυτός ο κανάγιας να κάμνη μαζί μου μοιρασιά;

Λέγοντας τούτα τραβά ένα μακρύ μαχαίρι, που τόχε πάντα μαζί του και νομίζοντας, πως ο αντίπαλος του ήταν άοπλος, ρίχνεται πάνω του. Αλλ' ο αγαθός μας Βεσφαλιανός είχε πάρει ένα ωραίο σπαθί από τη γριά μαζί με το κοστούμι. Τραβάει το σπαθί του, αν και ήταν άνθρωπος μαλακός, και σου ξαπλώνει τον Ισραηλίτη ξερόν πάνω στις πλάκες, στα πόδια της ωραίας Κυνεγόνδης.

– Παναγία Παρθένε! φώναξεν εκείνη, τι θα κάνομε τώρα; Ένας άνθρωπος σκοτωμένος σπίτι μου! Αν η δικαιοσύνη έρθη, ήμαστε χαμένοι.

– Εάν δεν είχαν κρεμάσει τον Παγγλώση, είπεν ο Αγαθούλης, θα μας έδινε καλή συμβουλή σ' αυτή μας την απόγνωση, γιατί τανε μέγας φιλόσοφος. Τώρα που λείπει, ας συμβουλευτούμε τη γριά.

Ήτανε πολύ μυαλωμένη κι άρχισε να λέγη τη γνώμη της, όταν μια άλλη θύρα ανοίγει. Ήτανε μια μετά τα μεσάνυχτα, άρχιζε η Κυριακή. Αυτή η μέρα ανήκε στο σεβασμιώτατο Ιεροξεταστή. Μπαίνει και βλέπει το μαστιγωμένον Αγαθούλη με το σπαθί στο χέρι, έναν σκοτωμένον χάμου, τη Κυνεγόνδη ξώφρενη και τη γριά δίνοντας συμβουλές.

Ιδού τι συνέβη αυτή τη στιγμή μέσα στην ψυχή του Αγαθούλη και πώς σκέφτηκε: Εάν ο άγιος άνθρωπος καλέση βοήθεια, θα με κάψη ασφαλώς στη φωτιά και μπορεί να κάνη το ίδιο και στην Κυνεγόνδη. Μ' έχει μαστιγώσει ανελέητα· είναι ο αντίπαλός μου· άρχισα τώρα να σκοτώνω· δεν υπάρχει καιρός για δισταγμούς.

Αυτές οι σκέψεις υπήρξαν καθαρές και γρήγορες· και δίχως να δώση καιρό στον Ιεροξεταστή να συνέρθη από την έκπληξή του, τον τρυπά πέρα ως πέρα και τον ρίχνει πλάι στον Εβραίο.

– Να κι' άλλος, είπε η Κυνεγόνδη. Δεν υπάρχει γλυτωμός, είμαστε αφωρισμένοι, η τελευταία μας ώρα έφτασε. Πώς έγινε σεις, που γεννηθήκατε τόσο ήμερος να σκοτώνετε σε δυο λεφτά έναν Εβραίο κι' έναν επίσκοπο!

– Ωραία μου Κυνεγόνδη, απάντησεν ο Αγαθούλης, όταν κανείς είναι ερωτευμένος, ζηλιάρης και μαστιγωμένος από τα ιεροδικεία, δε γνωρίζει πια τον εαυτό του!

Τότες η γριά έλαβε το λόγο και είπε: Υπάρχουν τρία ανδαλούσια άλογα στο σταύλο με τις σέλλες τους και τα χάμουρά τους. Ο γενναίος Αγαθούλης ας τα ετοιμάση· η κυρία έχει χρυσαφικά και διαμάντια, ας ανεβούμε γρήγορα στ' άλογα, αν και δε μπορώ να κάτσω παρά στο ένα κωλομέρι, κι' ας το δίνομε για τα Γάδεια. Κάμνει τον ωραιότερο καιρό του κόσμου κ' είναι πολύ ευχάριστο να ταξιδεύη κανείς με τη νυχτερινή δροσιά.

Ευθύς ο Αγαθούλης σελλώνει τα τρία άλογα. Η Κυνεγόνδη, η γριά κι' αυτός κόβουν τριάντα μίλλια μονορούφι. Ενώ αυτοί απομακρυνόντανε, η Ιερά Εξέταση φτάνει στο σπίτι· θάβουν τον σεβασμιώτατο σε μίαν ωραία εκκλησία και ρίχνουν τον Ισσάχαρ στα σκουπίδια. Ο Αγαθούλης, η Κυνεγόνδη κ' η γριά ήσαν τώρα στη μικρή πόλη Αβασένα, ανάμεσα στα βουνά της Σιέρρα Μορένα και μιλούσαν ως εξής μέσα σε μια ταβέρνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ X

Σε τι άθλια χάλια ο Αγαθούλης, η Κυνεγόνδη κ' η γριά φτάνουνε στα Γάδεια και πως μπαρκαρίζονται

– Ποιος λοιπόν μπόρεσε να μου κλέψει τις πιστόλες² μου και τα διαμαντικά μου, έλεγε κλαίοντας η Κυνεγόνδη. Πού νάβρη κανείς Ιεροξεταστές κ' Εβραίους να του δώσουν άλλες;

– Αλοιμόνο! είπεν η γριά, υποψιάζομαι έναν αιδεσιμώτατον πατέρα κορδελιέρο, που κοιμήθηκε ψες στο ίδιο ξενοδοχείο μαζί μας στο Μπανταγιός. Ο θεός φυλάξοι να κάμω κρίση άδικη! Όμως μπήκε δυο φορές στο δωμάτιό μας κ' έφυγε πολύ προθήτερα από μας.

– Αλλίμονο! είπεν ο Αγαθούλης. Ο καλός Παγγλώσσης μου είχε συχνά αποδείξει, πως τα αγαθά της γης είναι κοινά σ' όλους τους άνθρωπους και πώς όλοι έχουν σ' αυτά ίσα δικαιώματα. Αυτός ο κορδελιέρος θα έπρεπε, σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, να μας αφήση με τι ν' αποτελειώσουμε το ταξίδι μας. Δε σας απομένει λοιπόν τίποτε, ωραία Κυνεγόνδη;

– Ούτε ένα μαραβεντί³ είπεν αυτή.

– Τι ν' αποφασίσουμε; είπεν ο Αγαθούλης.

– Ας πουλήσομε ένα από τα τ' άλογά μας, είπεν η γριά. Εγώ θα κάτσω στα καπούλια του ζώου, πίσω από τη δεσποινίδα Κυνεγόνδη, αν και δε μπορώ να βασιτιέμαι παρά στο ένα κωλομέρι, και θα φτάσομε στα Γάδεια.

Μέσα στο ίδιο ξενοδοχείο ήταν ένας ηγούμενος Βενεδικτίνος· αγόρασε φτηνά το άλογο. Ο Αγαθούλης, η Κυνεγόνδη κ' η γριά πέρασαν από τη Λουκένα, τη Χίλλα, τη Λεμπρίξα και φτάσανε τέλος στα Γάδεια. Εκεί ετοιμάζαν ένα στόλο και μαζεύανε στρατό για να τιμωρήσουν τους αιδεσιμώτατους Ιησουίτες πατέρες της Παραγουάης, γιατί κάπιο τάγμα τους κίνησε επανάσταση εναντίο των βασιλέων της Ισπανίας και της Πορτογαλίας κοντά στη πόλη της Αγίας Μετάληψης. Ο Αγαθούλης, επειδή είχε υπηρετήσει στο βουλγαρικό στρατό, έκαμε τα βουλγαρικά γυμνάσια μπροστά στο στρατηγό του μικρού στρατού με τόση χάρη, σβελτσούνη, δεξιότητα, περηφάνεια και λυγεράδα, που του δώσανε να διευθύνη ένα σώμα πεζικού. Να τονε λοιπόν αξιωματικό! Μπαρκαρίζεται με τη δεσποινίδα Κυνεγόνδη, τη γριά, δυο υπηρέτες και τα δυο ανδάλούσια άλογα, που ανήκαν άλλοτες στον κύριο μέγαν Ιεροξεταστή της Πορτογαλίας.

Σ' όλο το ταξίδι μιλήσανε πολύ για τη φιλοσοφία του άτυχου Παγγλώσσης.

– Πηγαίνομε σ' άλλον κόσμο, έλεγεν ο Αγαθούλης: σ' αυτόν, χωρίς αμφιβολία, όλα θάναι άριστα, γιατί πρέπει να ομολογήσομε, πως μπορεί κανείς να κλαίη λιγάκι με ό,τι γίνεται στο δικό μας από άποψη φυσική και ηθική.

– Σας αγαπώ μ' όλη μου την καρδιά, έλεγε η Κυνεγόνδη· μα έχω ακόμα την ψυχή μου κατατρομαγμένη από ό,τι είδα κι' από ό,τι έπαθα.

– Όλα θα παν καλά, απαντούσε ο Αγαθούλης· ήδη η θάλασσα αυτού του νέου κόσμου είναι καλύτερη από τις θάλασσες της Ευρώπης μας· είναι πιο γαλήνια και οι άνεμοι σταθερώτεροι. Ασφαλώς ο νέος κόσμος είναι ο καλύτερος των κόσμων.

– Άμποτες! έλεγεν η Κυνεγόνδη· υπήρξα έως τώρα τόσο φριχτά δυστυχής στο δικό μας, ώστε η καρδιά μου σχεδόν είναι κλεισμένη στις ελπίδες.

– Παραπονιέστε, τους είπε η γριά· αλοιμόνο! δεν επάθατε συφορές σαν τις δικές μου.

Η Κυνεγόνδη άρχισε σχεδόν να γελά κ' εύρισκε αυτή την αγαθή γυναίκα παρά πολύ διασκεδαστική με το να λέγη πως ήτανε πιο δυστυχισμένη από κείνην.

² Τα χρήματά μου.

³ 1/2 λεφτό.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.